

BIOGRAFICKÝ
SLOVNÍK
ČESKÝCH
ZEMÍ

Č–Čerma

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

Č–Čerma

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

Nad projektem převzal záštitu prezident České republiky prof. Václav Klaus.

Knih vznikla s laskavým přispěním společnosti Zentiva, a. s.

ZENTIVA

Redakce:

Jana Brabencová

Marcella Husová

Marie Makariusová

Jiří Martínek

Gustav Novotný

Pavla Vošahlíková – vedoucí projektu

© Doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc., za autorský kolektiv Biografického slovníku českých zemí

Historického ústavu AV ČR, 2008

© Libri, 2008

ISBN 978-80-7277-367-1

ISBN 80-7277-214-7 (soubor)

ISBN 80-7277-215-5 (1. sv.)

ISBN 80-7277-252-X (2. sv.)

ISBN 80-7277-287-2 (3. sv.)

ISBN 80-7277-299-6 (4. sv.)

ISBN 80-7277-309-7 (5. sv.)

ISBN 978-80-7277-239-1 (6. sv.)

ISBN 978-80-7277-248-3 (7. sv.)

ISBN 978-80-7277-257-5 (8. sv.)

ISBN 978-80-7277-366-4 (9. sv.)

OBSAH

Struktura slovníkového hesla	VII
Seznam zkratk	VIII
Seznam autorů hesel	XV
Redakční rada	XVII
Biografický slovník českých zemí: Č–Čerma	503

STRUKTURA SLOVNÍKOVÉHO HESLA (BIOGRAMU)

1. *Záhlaví.* Obsahuje příjmení a jméno (křestní), má-li osobnost více jmen, uvádějí se nezkráceně všechna a v závorce další možné varianty. Dále záhlaví obsahuje datum (den, měsíc, rok) a místo narození a úmrtí. Nejsou-li tato data v úplnosti známa, registrují se pouze údaje zjištěné a ověřené. Následuje výstižná a obecně srozumitelná definice profese nebo veřejného působení osobnosti.

2. *Životopisná a hodnotící část.* Tvoří hlavní část biografického hesla. Obsahuje stručný životopis se základními chronologicky řazenými daty o vzdělání, profesní a veřejné činnosti, o místech působení, dosažených titulech, hodnostech, významnějších cenách a vyznamenáních aj. s výstižnou charakteristikou a zhodnocením této činnosti v historických, společensko-politických a kulturních souvislostech. Životopisná a hodnotící část jsou účelově propojeny. Užívá se úsporného slovníkového slohu a zpravidla minulý čas.

3. *Bibliografická část.* Pod zkratkou „**D:**“ je uveden výběrově seznam vlastních prací, u uměleckých osobností hlavní výtvarná a architektonická díla, výstavy, hudební opusy, režijní práce, role apod. v chronologickém řazení. Pod zkratkou „**L:**“ je výběrově zařazena základní literatura o osobnosti s případnými odkazy na jiná lexikální díla nebo na jiné ke zpracování hesla použité prameny. Místo vydání díla se uvádí v souladu s lexikografickými zvyklostmi zpravidla u zahraničních publikací. Pod zkratkou „**P:**“ jsou základní informace o uložení písemné pozůstalosti, pokud je zásadního významu, a o dalších památkách vztahujících se k osobnosti.

SEZNAM ZKRATEK

ZKRATKY INSTITUCÍ

AMU	Akademie múzických umění
AMZV	Archiv ministerstva zahraničních věcí
ANM	Archiv Národního muzea
AV ČR	Akademie věd České republiky
AVU	Akademie výtvarných umění
BBC	British Broadcasting Corporation
ČAVU	Česká akademie věd a umění
ČAZ	Česká akademie zemědělská
ČČK	Československý (Český) červený kříž
ČF	Česká filharmonie
ČFVU	Československý (Český) fond výtvarných umění
ČKD	Českomoravská Kolben-Daněk
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČOS	Československá (Česká) obec sokolská
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akademie věd
ČSAZ	Československá akademie zemědělská
ČSL	Československá strana lidová
ČSNS	Československá strana národně socialistická
ČSR	Československá republika, Československo
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSD	Československá (Česká) strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy
ČTK	Československá (Česká) tisková kancelář
ČVŠT	Česká vysoká škola technická
ČVTS	Československá vědecko-technická společnost
ČVUT	České vysoké učení technické
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
DTJ	Dělnická tělocvičná jednota
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
FDTJ	Federace dělnických tělocvičných jednot
Gestapo	Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie)
GHMP	Galerie hlavního města Prahy
HAMU	Hudební fakulta Akademie múzických umění
IBBY	International Board of Books for Young People
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění
JUV	Jednota umělců výtvarných
KČSN	Královská česká společnost nauk
KSČ	Komunistická strana Československa
LA NM	Literární archiv Národního muzea
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví

ME	mistrovství Evropy
MG	Moravská galerie
MHMP	Muzeum hlavního města Prahy
MNO	ministerstvo národní obrany
MS	mistrovství světa
MU	Masarykova univerzita
MV	ministerstvo vnitra
MZA	Moravský zemský archiv
MZLU	Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno
MZM	Moravské zemské muzeum
MZV	ministerstvo zahraničních věcí
NA	Národní archiv (do roku 2004 SÚA)
ND	Národní divadlo
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NG	Národní galerie
NK	Národní knihovna
NM	Národní muzeum
NOÚZ	Národní odborová ústředna zaměstnanecká
NS	Národní shromáždění
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Německá nacionálně socialistická dělnická strana)
NTM	Národní technické muzeum
NV	národní výbor
OH	olympijské hry
ON	Obrana národa
OŽK	Obchodní a živnostenská komora
p. a.	podnikový archiv
PÚ	Politické ústředí
PVVZ	Petiční výbor Věrní zůstaneme
RAF	Royal Air Force
ROH	Revoluční odborové hnutí
SA	Sturmabteilung (Úderný oddíl)
SAV	Slovenská akademie věd
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SČUG	Sdružení českých umělců a grafiků. Galerie Hollar
SD	Sicherheitsdienst (Bezpečnostní služba)
SdP	Sudetendeutsche Partei (Sudetoněmecká strana)
SIA	Spolek československých inženýrů a architektů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNR	Slovenská národní rada
SOA	státní oblastní archiv
SOKA	státní okresní archiv
SPB	Svaz protifašistických bojovníků
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SS	Schutzstaffel (Ochranný oddíl)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SÚA	Státní ústřední archiv (od roku 2005 NA)
SVU	Svaz výtvarných umělců
UB	Umělecká beseda
ÚČL	Ústav pro českou literaturu AV ČR
UK	Univerzita Karlova

UMPRUM	Uměleckoprůmyslová škola
ÚNV	Ústřední národní výbor
UP	Univerzita Palackého
UPM	Uměleckoprůmyslové muzeum
USA	Spojené státy americké
ÚV	ústřední výbor
ÚVOD	Ústřední vedení odboje domácího
ÚVTI	Ústředí vědeckotechnických informací
ÚVTIZ	Ústředí vědeckotechnických informací pro zemědělství
VHA	Vojenský historický archiv
VHM	Vojenské historické muzeum
VHS	Vlastenecko-hospodářská společnost
VŠE	Vysoká škola ekonomická
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická
VŠT	Vysoká škola technická
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová
VŠZ	Vysoká škola zemědělská
VTS	Vědecko-technická společnost
VÚA	Vojenský ústřední archiv
VUT	Vysoké učení technické
YMCA	Young Men's Christian Association
YWCA	Young Women's Christian Association
ZA	Zemský archiv Opava
ZM	Zemědělské muzeum
ZNV	Zemský národní výbor

SEZNAM ZKRATEK K POUŽITÉ LITERATUŘE

- AČA** – Almanach České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, sv. 1–50, Praha 1891–1940.
- AČL** – Michal Navrátil, Almanach českých lékařů, Praha 1913.
- AČP** – Michal Navrátil, Almanach českých právníků, Praha 1930.
- ADB** – Allgemeine Deutsche Biographie, d. 1–56, Leipzig 1875–1912.
- Adler** – Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik (1881–1883 Monatsblatt des Heraldisch-Genealogischen Vereines „Adler“; 1883–1925 Monatsblatt der [k. k.] Heraldischen Gesellschaft „Adler“; 1926–38 Monatsblatt der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“; 1939–44 Adler. Monatsblatt der Vereine für Sippenforschung in der Ostmark), Wien 1881–.
- Album representantů** – Album representantů všech oborů veřejného života československého, ed. F. Sekanina, Praha 1927.
- AMM** – Acta Musei Moraviae, viz ČMZM.
- AR** – Archeologické rozhledy, Praha 1949–.
- Architekti** – Pavel Vlček a kol., Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004.
- AUC** – Acta Universitatis Carolinae, Praha 1960–.
- Balling 1** – Mads Ole Balling, Von Reval bis Bukarest. Statistisch-Biographisches Handbuch der Parlamentarier der deutschen Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1919–1945, d. 1–2, Kopenhagen 1991.
- Bartoš: PD činohra** – Jan Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho činohra, Praha 1937.
- Bartoš: PD opera** – Josef Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho opera, Praha 1938.
- BHDE** – Biographisches Handbuch der deutschen Emigration, d. 1–3, München 1999.
- BHJb** – Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der k. k. Montan-Lehranstalt zu Leoben und Příbram, Wien 1851–1937.
- Bílková** – Pavla Bílková, Biografický slovník techniků, manažerů a hospodářských pracovníků, kteří se zasloužili o rozvoj ostravsko-karvinského revíru před rokem 1918, in: Studie o Těšínsku 7, 8, Okresní vlastivědné muzeum Český Těšín 1979–1980.
- Birk** – Alfred Birk, Die Deutsche Technische Hochschule in Prag 1806–1931, Prag 1931.

- BJB** – Rudolf M. Wlaschek, *Biographia Judaica Bohemiae*, Dortmund 1995.
- BL** – Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder, d. 1–3 (A–S), München – Wien 1979–.
- BLDMF** – Ludmila Hlaváčková, Petr Svobodný, *Biographisches Lexikon der deutschen Medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945*, Praha 1998.
- BLS** – Biografický lexikón Slovenska, d. 1–3 (A–H), Martin 2002–.
- Bohemia** – Bohemia. Jahrbuch des Collegium Carolinum, od 1980 jako Zeitschrift für Geschichte und Kultur der Böhmisches Länder, München 1960–.
- BOS** – Český slovník bohovědný, ed. Josef Tumpach a Antonín Podlaha, d. 1–5 (A–Itálie), Praha 1912–1930.
- Brockhaus** – Der Grosse Brockhaus. Handbuch des Wissens, sv. 1–20, Leipzig 1928–1935 (15. vyd.).
- Brockhaus D** – Dodatky, d. 21, Leipzig 1936 (15. vyd.).
- BSPLF** – Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939, d. 1–2, Praha 1988–1993.
- Catalogus cleri** – *Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini 1741–*.
- César – Černý** – Jaroslav César, Bohumil Černý, *Politika německých buržoazních stran v Československu v letech 1918–1938*, d. 1–2, Praha 1962.
- Cyril** – Cyril, český hudební časopis, Praha 1874–1948.
- Czeike** – Felix Czeike, *Historisches Lexikon Wien in 5 Bänden*, Wien 1992–1997.
- Czikann** – J. J. H. Czikann, F. Graeffner, *Oesterreichische National-Encyclopaedie, oder alphabetische Darlegung der wissenschaftlichsten Eigenthümlichkeiten des österreichischen Kaiserthumes...*, d. 1–6, 1835–1837.
- Čaňová** – Eliška Čaňová, *Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách v letech 1848–1918*, Praha 1995.
- Čas. mineral. geol.** – Časopis pro mineralogii a geologii, Praha 1956–1992.
- ČAVU** – Alena Šlechtová, Josef Levora, *Členové České akademie věd a umění 1890–1952*, 2. vyd., Praha 2004.
- ČBS** – Československý biografický slovník, Praha 1992.
- ČCH** – Český časopis historický (1950–1989 jako Československý časopis historický), Praha 1895–.
- ČL** – Český lid, Praha 1891–.
- ČLČ** – Časopis lékařů českých, Praha 1862–.
- ČMM** – Časopis Matice moravské, Brno 1869–.
- ČMZM** – Časopis Moravského zemského musea (*Acta Musei Moraviae*), Brno 1901–.
- ČNM** – Časopis Národního muzea (1827–1830 jako Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách; 1831–1854 jako Časopis Českého museum; 1855–1922 jako Časopis Musea Království českého; 1923– jako Časopis Národního muzea), Praha 1827–.
- Čornejová – Fechtnerová** – Ivana Čornejová, Anna Fechtnerová, *Životopisný slovník Pražské univerzity. Filozofická a Teologická fakulta 1654–1773*, Praha 1986.
- ČS** – Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, 2. vyd., Praha 1982.
- ČsB** – Československo – Biografie, d. 1–3, 1936–1941.
- Čs. neurol.** – Československá neurologie a neurochirurgie, Praha 1904–.
- ČSPSČ** – Časopis společnosti přátel starožitností českých, Praha 1893–1963.
- ČVUT** – František Jílek, Václav Lomič, *Dějiny Českého vysokého učení technického*, d. 1, sv. 1–2, Praha 1973, 1978.
- DA** – Deutsche Arbeit. Monatsschrift für das geistige Leben der Deutschen in Böhmen, sv. 1–18, Praha 1901–1918.
- DaS (ĐaS)** – Dějiny a současnost, Praha 1959–1969; 1990–.
- Dalibor** – Dalibor, český hudební časopis, Praha 1879–1913; 1919–1927.
- DBE** – Deutsche Biographische Enzyklopädie, d. 1–10, München 1995–1999.
- DČD** – Dějiny českého divadla, d. 1–4, Praha 1968–1983.
- DČVU** – Dějiny českého výtvarného umění, d. 1–6, Praha 1984–2007.
- DČŽ** – Milena Beránková, Fraňo Ruttkay, *Dějiny československé žurnalistiky*, d. 1–2, Praha 1981–1984.
- Dlabač** – Gottfried Johann Dlabacž, *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien*, d. 1–3, Prag 1815.
- DLČ** – Jan Jakubec, *Dějiny literatury české*, d. 1–2, Praha 1929, 1934.
- DUK** – Dějiny Univerzity Karlovy, d. 1–4, Praha 1995–1999.
- DVT** – Dějiny věd a techniky, Praha 1968–.
- EBL** – Josef Weinmann, *Egerländer Biographisches Lexikon*, d. 1–2, Bayreuth 1985–1987.
- EČVU** – Emanuel Poche, *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1975.

- EJ** – Antonín Matzner, Ivan Poledňák, Igor Wasserberger, Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. Část jmenná: Československá scéna, Praha 1990.
- ESL** – Encyklopédia Slovenska, d. 1–6, Bratislava 1977–1982.
- ETK 1** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1963–1964.
- ETK 2** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1988.
- Ficek** – Viktor Ficek, Biografický slovník širšího Ostravska, seš. 1–5, Opava 1972–1983.
- FP** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily. Českoslovenští scenáristé, režiséři, kameramani, hudební skladatelé a architekti hraných filmů, Praha 1986.
- FPH** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily 2. Českoslovenští filmoví herci, d. 1–2, Praha 1990.
- FRB** – Fontes rerum Bohemicarum. Prameny dějin českých, ed. Josef Emler, Praha 1873–.
- Giebisch – Gugitz** – Hans Giebisch, Gustav Gugitz, Bio-bibliographisches Literaturlexikon Österreichs von den Anfängen bis zur Gegenwart, Wien 1964.
- GIÖ** – Die Grossindustrie Österreichs, d. 1–6, Wien 1898.
- Grove** – The New Grove Dictionary of Music and Musicians, d. 1–29, London 2001.
- Grove Opera** – The New Grove Dictionary of Opera, d. 1–4, London 1992, 1994.
- Heller** – Hermann Heller, Mährens Männer der Gegenwart. Biographisches Lexikon, d. 1–4, Brünn 1885–1892 (1. d., 2. rozš. vyd. 1912).
- Hudební věda** – sborník hudebních vědeckých prací Kabinetu pro soudobou hudbu, 1961–1963, od 1964 jako časopis.
- HS** – Československý hudební slovník osob a institucí, d. 1–2, Praha 1963, 1965.
- HSN** – František Sitenský, Hospodářský slovník naučný, d. 1–4, Praha 1905–1924.
- ISN** – Nový velký ilustrovaný slovník naučný, d. 1–17 + 3 dodatky, Praha 1932–1934.
- Jaksch** – Friedrich Jaksch, Lexikon sudetendeutscher Schriftsteller und ihrer Werke für die Jahre 1900–1929, Reichenberg 1929.
- Jakubcová** – Alena Jakubcová, Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnosti a díla, Praha 2007.
- Jireček** – Josef Jireček, Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku, d. 1–2, Praha 1875–1876.
- JSH** – Jihočeský sborník historický, České Budějovice 1928–.
- Kalckbrenner** – Erich Kalckbrenner, Personalbibliographien der Professoren und Dozenten der Philosophischen Fakultät der Karl-Ferdinands-Universität in Prag im Zeitraum von 1654–1720 mit biographischen Angaben und mit zusammenfassendem Überblick, Med. Diss., Erlangen – Nürnberg 1972.
- Kejzlar** – Josef Kejzlar a kol., Dějiny textilní výroby v České Skalici. Sborník studií, Dvůr Králové nad Labem – Ústí nad Orlicí 1987.
- Knapík** – Jiří Knapík, Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953, Praha 2002.
- Knauer** – Oswald Knauer, Das österreichische Parlament von 1848–1966, Wien 1969.
- Knihopis** – Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století, 1925–1946, ed. Zdeněk Tobolka, Praha 1950–1967, Dodatky, ed. František Horák, 1994–.
- Knížák** – Milan Knížák, Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v Českých zemích a na Slovensku od vystopovatelné minulosti do roku 1950, d. 1 (A–L), d. 2 (M–Ž), Hradec Králové 2005.
- Kolář Elity** – Politická elita meziválečného Československa 1918–1938. Kdo byl kdo, ed. František Kolář a kol., Praha 1998.
- Koleška** – Zdeněk Koleška, Seznam biografí československých entomologů, in: Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV, seš. 15–28, Praha 1979–1991. Dodatky in: Klapalekiana, seš. 29 a 34, Praha 1993 a 1998.
- Koerting** – W. Koerting, Die Deutsche Universität in Prag. Die letzten hundert Jahre ihrer Medizinischen Fakultät, Bonn 1968.
- Kosch** – Wilhelm Kosch, Deutsches Theater-Lexikon, d. 1–, Klagenfurt – Wien 1953–.
- Kosch Lit** – Deutsches Literatur-Lexikon. Biographisches und bibliographisches Handbuch. Begründet von Wilhelm Kosch, 22 d. + 6 d. dodatků, Bern – München 1968–.
- Kosch Staatshandbuch** – Wilhelm Kosch, Biographisches Staatshandbuch. Lexikon der Politik, Presse und Publizistik, d. 1–2, Bern 1963.
- KRL** – K. J. Kutsch, Leo Riemens, Großes Sängerlexikon, d. 1–5, 3. vyd., München 1997.
- KSN** – Komenského slovník naučný, d. 1–10, Praha 1937–1938.
- Kudělka – Šimeček** – Milan Kudělka, Zdeněk Šimeček a kol., Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od roku 1760. Bio-bibliografický slovník, Praha 1972.
- Kunc** – Jaroslav Kunc, Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918–1945, d. 1–2, Praha 1945.

- Kutnar** – František Kutnar, Jaroslav Marek, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví, 2. vyd., Praha 1997.
- LČL** – Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, d. 1; 2, sv. 1–2; 3, sv. 1–2 (A–Ř), Praha 1985–.
- LDM** – Lexikon zur deutschen Musikkultur Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien, d. 1–2, München 2000.
- Lišková** – Marie Lišková, Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1861–1913, Praha 1994.
- Maasburg** – Geschichte der obersten Justizstelle in Wien (1749–1848), ed. Michael Friedrich Maasburg, Prag 1879.
- MČE** – Malá československá encyklopedie, d. 1–6, Praha 1984–1987.
- MGG** – Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik, ed. L. Finscher, Fr. Blume, d. 1–8, 2. vyd., Kassel 1994– (Personenteil 1999–).
- MSA** – Mitteilungen des Sudetendeutschen Archivs, seš. 1–125, München 1971–1996.
- MSB** – Ladislav Skala, Malý slovník biografí, d. 1–6, Praha 1988–1991.
- MSN** – Masarykův slovník naučný, d. 1–7, Praha 1925–1933.
- MVGDB** – Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, seš. 1–82, Prag 1862–1944.
- Myška** – Milan Myška a kol., Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska, Ostrava 2003.
- Národní album** – Národní album. Sběrka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha b. d. [1899].
- NBS** – Nowy biografiski słownik k stawiznam a kulturje Serbow, Budyšin 1984.
- ND a jeho předchůdci** – Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců a divadel Vlastenského, Stavovského, Proza-tímního a Národního, Praha 1988.
- NDB** – Neue Deutsche Biographie, d. 1–, München 1953–.
- NGS** – Naučný geologický slovník, ed. J. F. Svoboda, 2. díl, Praha 1961.
- NÖB** – Neue Österreichische Biographie 1815–1918, begr. v. A. Bettelheim, část 1, d. 1–9, Wien 1923–1956, část 2, d. 1, Wien 1925.
- NEČVU** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění, d. 1–2, ed. Anděla Horová, Praha 1995.
- NEČVUD** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky, ed. Anděla Horová, Praha 2006.
- ÖAW Almanach** – Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, sv. 1–67, Wien (1851–1917 jako Almanach der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, sv. 68–96, 1918–1946 [1948] jako Almanach der Akademie der Wissenschaften, sv. 97–, 1947[8]–).
- ÖBL** – Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, d. 1– (A–S), Wien 1957–.
- ODS** – Ottův divadelní slovník, Praha 1919.
- OSN** – Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, d. 1–28, Praha 1888–1909.
- OSND** – Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k Ottovu slovníku naučnému, d. 1–6, Praha 1930–1943.
- Österreich Lexikon** – Österreich Lexikon in zwei Bänden, ed. R. Bamberger, Wien 1995.
- ÖZBH** – Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, Wien 1853–1914.
- PA** – Památky archeologické a místopisné, Praha 1855–, od 1949 jako Památky archeologické.
- Pazdírek** – Pazdírkův hudební slovník naučný II. Část osobní, d. 1–2, ed. G. Černušák, V. Helfert, B. Štědroň, Brno 1933–1937.
- Pejskar** – Jožka Pejskar, Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty, sv. 1–4, Zürich 1982–1994.
- Podlaha, Posvátná místa** – Antonín Podlaha, Posvátná místa Království českého, sv. 1–7, Praha 1907–1913.
- Podlaha, Soupis památek** – Antonín Podlaha, Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku 19. století, sv. 1–28, Praha 1898–1908.
- Poggendorff** – J. C. Poggendorff, Biographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissenschaften..., d. 1–, Leipzig – Berlin 1863–.
- Priekopníci** – J. Tibenský, O. Pöss a kol., Priekopníci vedy a techniky na Slovensku 3, Bratislava 1999.
- PSB** – Polski słownik biograficzny, d. 1–, Kraków 1935–.
- PSD** – Příruční slovník k dějinám KSČ, d. 1–2, Praha 1964.
- PSN** – Příruční slovník naučný, d. 1–4, Praha 1962–1967.
- RHB** – Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, d. 1–5, ed. Antonín Truhlář, Karel Hrdina, Josef Hejnic, Jan Martínek, Praha 1966–1982.
- Riemann** – Hugo Riemanns Musiklexikon, d. 1–2, Berlin 1929 (11. vyd.).
- RSN** – Slovník naučný, d. 1–10, ed. F. L. Rieger, Praha 1860–1872.
- Saur** – Saur allgemeines Künstlerlexikon der bildenden Künstler aller Zeiten und Völker, ed. Günther Meißner, d. 1–, Leipzig 1992– (d. 1–3 též jako: Allgemeines Künstler-Lexikon, ed. G. Meißner, München – Leipzig 1983–1990).

- Sbb. Wien** – Sitzungsberichte der (Kaiserlichen) Akademie der Wissenschaften in Wien, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse, sv. 1–156, Wien 1848–1947.
- SBS** – Slovenský biografický slovník, d. 1–6, Martin 1986–1994.
- SČF** – Slovník českých filozofů, Brno 1998.
- SČL** – Slovník české literatury 1970–1981, Praha 1985.
- SČS** – Slovník českých spisovatelů od roku 1945, ed. P. Janoušek, d. 1–2, Praha 1995–1998.
- SČSVU** – Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1997, d. 1–, Ostrava 1998–.
- SDLČ** – Arne Novák, Stručné dějiny literatury české, Olomouc 1946.
- Sklenář** – Karel Sklenář, Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů, Praha 2005.
- Slezsko** – Biografický slovník Slezska a severní Moravy, d. 1–, Opava – Ostrava 1993–.
- SPFFBU** – Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Brno 1952–.
- Sudetenland** – Sudetenland. Böhmen-Mähren-Schlesien. Vierteljahrschrift für Kunst, Literatur, Wissenschaft und Volkstum, München 1960–.
- Thieme – Becker** – Ulrich Thieme und Felix Becker (ed.), Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, d. 1–37, Leipzig 1907–1950.
- Toman** – Prokop Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců, d. 1–2, Praha 1947.
- Toman D** – Prokop Toman, Prokop H. Toman, Dodatky ke slovníku československých výtvarných umělců, Praha 1955.
- Tomeš** – Josef Tomeš a kol., Český biografický slovník XX. století, d. 1–3, Praha 1999.
- VČAZ** – Věstník Československé akademie zemědělské, 1925–1953 (dále jako Věstník Československé akademie zemědělských věd, 1954–).
- Věstník ČAVU** – Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1892–1917; Věstník České akademie věd a umění, Praha 1918–1952. Dále jako
- Věstník ČSAV** – Věstník Československé akademie věd, Praha 1953–1992. Dále jako
- Věstník AV ČR** – Věstník Akademie věd České republiky, Praha 1993–.
- Věstník KČSN** – Věstník Královské české společnosti nauk, Praha 1888–1952.
- Voit** – Petr Voit, Encyklopedie knihy – knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha 2007.
- Vollmer** – Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler des 20. Jahrhunderts, d. 1–6, Hans Vollmer (ed.), Leipzig 1953–1962.
- VVM** – Vlastivědný věstník moravský, Brno 1946–.
- Wininger** – Salomon Wininger, Große Jüdische National-Biographie mit mehr als 8000 Lebensbeschreibungen namhafter jüdischer Männer und Frauen aller Zeiten und Länder, sv. 1–6, Czernowitz 1925–1936.
- Wurzbach** – C. Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen derjenigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern gelebt und gewirkt haben, d. 1–60, Wien 1856–1891; Register zu den Nachträgen, 1923.
- ZGLM** – Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens, 1897–1941 (dále jako Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde Mährens), 1942–1944.

SEZNAM AUTORŮ HESEL

PhDr. Bartůšek, Václav, PhD., Národní archiv Praha
PhDr. Blažíčková-Horová, Naděžda, NG Praha
PhDr. Brabencová, Jana, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Čoupková, Magdalena, Archiv VUT Brno
PhDr. Doležalová, Eva, PhD., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. Mgr. Dubská, Alice, CSc., DAMU Praha
RNDr. Ďuranová, Ludmila, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
Mgr. Dvořák, Jiří, Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i., Praha
RNDr. Folta, Jaroslav, CSc., NTM Praha
PhDr. Gebhart, Jan, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Hála, Vlastimil, CSc., Filozofický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Havlová, Michaela, Městská knihovna Týniště nad Orlicí
RNDr. Herman, Zdeněk, Praha
Doc. PhDr. Hlaváčková, Ludmila, CSc., Ústav dějin lékařství UK Praha
Mgr. Hlaveš, Milan, UPM Praha
PhDr. Hořejš, Miloš, NTM Praha
Ing. Hučka, Jan, Plzeň
Doc. RNDr. Hudec, Karel, DrSc., Brno
PhDr. Husová, Marcella, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. Janko, Jan, CSc., Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i., Praha
Prof. PhDr. Jílek, Tomáš, CSc., Fakulta pedagogická Západočeské univerzity Plzeň
PhDr. Kapsa, Václav, Národní knihovna Praha
Ing. Kolečka, Zdeněk, Praha
PhDr. Kouba, Jan, Praha
Doc. PhDr. Kouřil, Miloš, Filozofická fakulta UP Olomouc
PhDr. Krafl, Pavel, Dr., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Brno
RNDr. Ing. Krška, Karel, CSc., Brno
Mgr. Kryšpínová, Jitka, Fakulta sociálních věd UK Praha
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Kudělková, Lenka, Muzeum města Brna, Brno
PhDr. Lacina, Vlastislav, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. PhDr. Lazorčáková, Tatjana, PhD., Filozofická fakulta UP Olomouc
Doc. PhDr. Linhartová, Věra, CSc., Lékařská fakulta MU Brno
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc., Divadelní ústav Praha
PhDr. Makariusová, Marie, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Martínek, Jiří, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Martínek, Miloslav, CSc., Praha
PhDr. Masnerová, Jiřina, Archiv ČVUT Praha
PhDr. Mášová, Hana, PhD., Ústav dějin lékařství UK Praha
Prof. Ing. Mayer, Daniel, DrSc., Fakulta elektrotechnická Západočeské univerzity Plzeň
PhDr. Motlíček, Tomáš, Filozofická fakulta UP Olomouc
Prof. Ing. Murgaš, Marián, CSc., Slovenská technická univerzita Bratislava
PhDr. Novotný, Gustav, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Brno
PhDr. Novotný, Jiří, PhD., Archiv České národní banky Praha
PhDr. Pečinková, Pavla, CSc., VŠUP Praha

PhDr. Roedl, Bohumír, SOKA Louny
PhDr. Mgr. Sedláček, Zbyněk, Fakulta umění a designu UJEP Ústí nad Labem
Mgr. Sekyrka, Tomáš, NG Praha
PhDr. Sklenář, Karel, DrSc., Praha
Doc. PhDr. Slezák, Lubomír, DrSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Brno
PhDr. Sobotka, Mojmír, Hudebně informační středisko, o. p. s., Praha
Sviták, Pavel, Praha
Doc. PhDr. Svobodný, Petr, CSc., Ústav dějin UK a Archiv UK Praha
PhDr. Šebek, Jaroslav, Ph.D., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Šindlář, Jiří, CSc., Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
Mgr. Šourková, Anna, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
Doc. PhDr. Šouša, Jiří, CSc., Filozofická fakulta UK Praha
JUDr. Šouša, Jiří, Právnická fakulta UK Praha
PhDr. Šroněk, Michal, CSc., Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Štemberková, Marie, Ústav dějin UK a Archiv UK Praha
PhDr. Štogrová, Jarmila, Praha
Mgr. Táborecká, Alena, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
PhDr. Tomeš, Josef, Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Tomíček, David, Ústav dějin lékařství UK Praha
PhDr. Toncrová, Marta, Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Brno
PhDr. Vacek, Jiří, Slovanská knihovna NK Praha
RNDr. Vlašímský, Pavel, Praha
Doc. PhDr. Vlček, Pavel, CSc., Fakulta architektury ČVUT Praha
PhDr. Vondra, Roman, Ph.D., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha

REDAKČNÍ RADA

Prof. JUDr. Adamová, Karolína, CSc.
RNDr. Folta, Jaroslav, CSc.
Prof. PhDr. Hlaváček, Ivan, CSc.
PhDr. Hozák, Jan
Doc. PhDr. Charvát, Petr, DrSc.
Prof. PhDr. Janáčková, Jaroslava, CSc.
PhDr. Kubín, Petr, PhD.
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc.
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc.
Prof. PhDr. Pánek, Jaroslav, DrSc.
Prof. Ing. Průcha, Václav, CSc.
Prof. PhDr. Raková, Svatava, CSc.
PhDr. Rossová, Marcella, CSc. (vědecká tajemnice)
PhDr. Svatoš, Michal, CSc.
Doc. PhDr. Šedinová, Jiřina, CSc.
Doc. PhDr. Šedivý, Ivan, CSc.
PhDr. Tomeš, Josef (předseda)
Doc. PhDr. Vlček, Pavel, CSc.
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc. (místopředsedkyně)

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

ČABAK (též CZABAK), **Jan Josef** (*Leopoldus a S. Alexio*), * 28. 3. 1685 *Lipník nad Bečvou*, † 22. 11. 1757 *Lipník nad Bečvou*, *piarista, astronom, optik*

Základní a nižší gymnaziální vzdělání získal nejspíše ve školách při piaristické koleji v rodném městě. Tam také vstoupil 29. 10. 1704 do řádu, kde v noviciátu složil o dva roky později řeholní sliby. Při studiu i během pedagogické činnosti se věnoval intenzivně matematice, fyzice a zejména astronomii. Přístroje pro své astronomické výzkumy si většinou také sám konstruoval. Stal se všeobecně známým v celém piaristickém řádu, včetně jeho předalpských provincií, avšak nezanechal pravděpodobně žádnou dokumentaci. Vynikl rovněž v mineralogii, ve fyzice a v botanice. 1724–31 byl rektorem piaristické koleje ve Slaném, 1731–34 vicerektorem a 1734–37 rektorem v Litomyšli, kde zkoušel i studenty řádových vyšších studií, zejména filozofie. Působil jako vychovatel ve šlechtických rodinách Braidů, Trautmannsdorffů a Valdštejnů. 1746–48 stál jako superior v čele řádového domu piaristů v Bruntále a 1748–52 v koleji v Rychnově nad Kněžnou. Odtud odešel 1752 do svého posledního působiště v Lipníku nad Bečvou, kde až do své smrti zastával již funkce lehčí (revizor účtů) nebo čestné (poradce koleje).

L: Diccionario enciclopedia escolapio II, Biografías escolapias, Salamanca 1983, s. 175; F. A. F. Fischer, Verzeichniss der Piaristen der deutschen und böhmischen Ordensprovinz, München 1985, s. 126; A. Horányi, Scriptorum Piarum Scholarum liberaliumque artium magistris, vol. I, Budae 1808, s. 577n.; J. Schaller, Kurze Lebensbeschreibungen jener verstorbenen gelehrten Männer aus dem Orden der frommen Schulen..., 1799, s. 67; M. Zemek – J. Bombera – A. Filip, Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631–1950, Prievidza 1992, s. 237; Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 1994, s. 73.

P: NA Praha, ŘPi, provincie, Seznam členů řádu (Liber provinciae Germaniae pro familiis inscribendis) 1724–1779, č. kn. 27.

VÁCLAV BARTUŠEK

ČABART, Jan, * 26. 12. 1900 *Hrdlořezy u Suchdola nad Lužnicí*, † 14. 10. 1964 *Zbraslav (Praha)*, *lesník, odborný spisovatel*

Nemanželský syn rolnické dcery Anny Szarmové, 8. 8. 1905 byl sňatkem rodičů legitimován. Studoval šest tříd na gymnáziu v Třeboni a na Státní vyšší lesnické škole v Písku, kde maturoval 1920. Působil v lesnických a mysliveckých službách na velkostatku Dobříš. Na Skalce (fara Mníšek pod Brdy) se 6. 2. 1926 oženil s Jiřinou Vávrovou. 1933 odešel do Berouna, kde přijal místo městského lesmistra. Studoval externě na Právnické fakultě UK. Po vzniku protektorátu se zapojil do protinacistické odbojové činnosti. V Berouně byl 5. 4. 1940 zatčen gestapem a vězněn v Kladně, Praze-Pankrácí a v koncentračních táborech Mauthausen, Oranienburg a Sachsenhausen až do konce druhé světové války. Ze služeb města Berouna byl 1942 propuštěn, po osvobození pracoval na původním místě. Již v červenci 1945 přešel ke

správě městských lesů do Lokte, kde zastával místo lesního rady. 1948 se stal náměstkem generálního ředitele Státních lesů a statků. 1951 byl pověřen vybudováním a vedením resortního Ústavu pro myslivost ve Zbraslavi. Tam se postaral o rozvoj soustavného mysliveckého bádání. Sám zkoumal dějiny myslivosti. Kromě časopiseckých a sborníkových příspěvků publikovaných mj. ve *Věstníku ČSAZ*, *Lesnictví*, *Vědeckých pracích Výzkumného ústavu lesa a myslivosti*, *Pracích výzkumných ústavů lesnických ČSR*, *Lesnickém časopisu*, *Lesnické práci*, *Ochráně přírody a Myslivosti* napsal na základě výzkumu v archivech velkostatků a rešerší staré a novější odborné literatury známou a vyhledávanou knihu *Vývoj české myslivosti* (1958). Byl i jedním z pěti redaktorů významné práce s názvem *Lesnický a myslivecký atlas* (1955), předsedou redakční rady třídílného *Naučného slovníku lesnického* (1959 a 1960), v němž jsou zařazena četná hesla z myslivosti. Dále přispěl osmi medailony do knihy *Velké vzory našeho lesnictví* (1958) a autorsky se podílel na kolektivní dvoudílné publikaci *Praktická rukověť lesnická* (1962). Pracoval jako člen šestého odboru Československé akademie zemědělských věd a redakčních rad jejich publikací i Místního národního výboru ve Zbraslavi (od 1957), kde působil jako předseda stálé komise školství a kultury.

D: (s kolektivem) Myslivec pěstuje keře. Katalog dřevin, které mají význam pro československou myslivost, s návodem k jejich pěstování a množení, 1954; K. Čermák a kol., *Lesnický a myslivecký atlas*, 1955; *Vývoj české myslivosti*, 1958.

L: *Lesnická práce* 43, 1964, s. 528 (nekrolog); O. Kokeš, Nedožité jubileum J. Č., in: tamtéž 60, 1981, s. 44; týž, Nezapomínejme, in: *Myslivecký kalendář* 1984, s. 72n.; V. Krůta, První garnitura podzemní vojenské organizace na Berounsku, in: *Minulost Berounska* 2, 1999, s. 190n.; J. Kovařík, Biografický slovník významných osobností se vztahem k české myslivosti, 2001, s. 13; Rš [C. Rakušan], *Myslivecká výročí – říjen*, in: *Svět myslivosti* 10, 2004, s. 32.

P: SOA Třeboň, Římskokatolický farní úřad Suchdol nad Lužnicí, matřička narozených z let 1863–1921, fol. 150; SOkA Beroun, fond Městský národní výbor Beroun, kart. 100, složka J. Č. (zaměstnanecké a platové záležitosti).

GUSTAV NOVOTNÝ

ČÁBELKA, Jaroslav, * 20. 10. 1906 *Veletov u Kolína*, † 31. 1. 1989 *Praha*, *hydrotechnik, pedagog*

Obecnou školu absolvoval v rodišti, měšťanskou v Týnci nad Labem. 1919–27 studoval na reálném gymnáziu v Kolíně a 1927–32 vodohospodářský obor na Stavební fakultě ČVUT v Praze (1932 ing.). 1934–35 si rozšířil vzdělání v kursu leteckého inženýrství s pilotním výcvikem a studiem aerodynamiky. 1932–34 absolvoval vojenskou službu. Od 1934 se začal věnovat hydrotechnickému výzkumu a záhy patřil k jeho významným představitelům v Československu. 1934–50 pracoval nejprve jako stipendista, potom aspirant a vědecký pracovník v Státním ústavu hydrologickém a hydrotechnickém v Praze, současně byl 1946 jmenován vedou-

cím oddělení pro výzkum užití vodní energie a inicioval výstavbu nové hydrotechnické laboratoře. 1951 byl pověřen zřízením pobočky Výzkumného ústavu vodohospodářského v Bratislavě, kde zastával funkci zástupce ředitele a od 1952 ředitele. 1952–62 přednášel na Fakultě inženýrského stavitelství, resp. na Stavební fakultě Slovenské vysoké školy technické. 1952 obhájil doktorát technických věd, 1953 habilitační práci a 1955 byl jmenován profesorem. 1953–55 působil ve vedení školy jako její proděkan; 1956–62 byl vedoucím katedry hydrotechniky. 1962 se stal řádným profesorem Stavební fakulty ČVUT v Praze a 1972 členem korespondentem ČSAV. V poválečné době se podílel na přípravě několika velkých vodních děl a hydrotechnických staveb v Československu i v zahraničí (Irák, Jugoslávie, Polsko, Rumunsko ad.). Navrhoval originální koncepční řešení vodních děl, racionální konstrukce plavebních komor, jezů a vodních elektráren, včetně strojního a technického zařízení (např. velká vodní díla vltavské a vážské kaskády), hydraulické sklopné konstrukce horních vrat plavebních komor s plněním pod závorou, které bylo patentováno. Zabýval se i problematikou vodních staveb s velkým spádem. Předsedal komisím k posouzení investičních úkolů a zahajovacích projektů vodních děl Hričov – Mikšová – Považská Bystrica, Krpeľany – Sučany – Lipovec, Ružín, Drahovce, Skalka, Madunice, Hriňová, Kružberk a Orlík. Později se ve vědeckovýzkumné a expertní činnosti orientoval na vnitrozemské vodní cesty a rozvoj vodní dopravy, podílel se na přípravě a posuzování dopravní a vodohospodářské soustavy Dunaj – Odra – Labe. Zasloužil se o modernizaci labsko-vltavské vodní cesty, kde byla použita jeho progresivní poklopová vrata na všech nových plavebních komorách. Č. práce vzbudila mimořádný mezinárodní ohlas. Vědecké poznatky a pedagogické zkušenosti Č. využil jako autor a spoluautor početných odborných monografií a příruček: *Hydrotechnické štôlne* (1960, s J. Menclem), *Hydrotechnický výzkum 1* (1964, s P. Novákem), *Vodní cesty a plavba* (1976), *Matematické a fyzikální modelování v hydrotechnice 1* (1987, s P. Gabrielem), vysokoškolských učebnic a skript *Hydraulika plavebních komor* (1955), *Ekonomické výpočty při navrhovaní vodných diel a elektrární* (1957), *Využitie vodnej energie 1–2* (1958–59), *Vodné cesty* (1959), *Hate* (1962, s T. Grandtnerem), *Vnútrozemské vodné cesty* (1963), *Jezy* (1965, s J. Kunštátským) ad. Publikoval více než sto vědeckých studií a článků v odborných časopisech a sbornících *Elektrotechnický obzor*, *Technická práca*, *Technický obzor*, *Vodní hospodárství*, *Vodní stavitelství*, *Vodohospodársky časopis* aj. Zastával veřejné, společenské a vědecké funkce. Byl předsedou vodohospodářské sekce vědecké rady na Ministerstvu lesního a vodního hospodářství ČSR, v ČSAV se stal předsedou několika komisí pro dopravu, vodní hospodářství, později spolupracoval při posuzování koncepce řešení nerealizovaného vodního díla Křivoklát a zásobování vodou jaderné elektrárny Temelín. Byl dlouholetým členem mezinárodních

organizací IAHR (International Association for Hydraulic Research) a PIANC (Permanent International Association of Navigation Congresses). Účastnil se četných domácích i mezinárodních kongresů a sympozií a přednášel na nich. Za vědeckou a pedagogickou činnost získal 1966 Řád práce, 1971 stříbrnou a 1976 zlatou Křížíkovu plaketu ČSAV Za zásluhy o rozvoj technických věd, 1971 zlatou Felberovu medaili ČVUT a 1981 čestnou plaketu ČSAV Za zásluhy o vědu a lidstvo.

D: výběr in: BLS 2, s. 80; studie: Výzkum různých způsobů plnění plavebních komor, in: Sborník Státního ústavu hydrologického, 1947, s. 53n.; Návrh rekonstrukce vodní elektrárny na Labi v Hradci Králové, in: Elektrotechnický obzor 37, 1948, č. 23–24; Examen hydrotechnique du remplissage et de la vidange du sas de l'écluse de Štěchovice. XVIIe Congrès Internationale de Navigation, Lisbonne 1949, S. I., Q. 2, s. 79n.; Plavební komora při jezu, in: Plavební cesty Dunaj – Odra – Labe 10, 1949, č. 1, s. 1n.; Príspevok hydrotechnického výskumu pre hospodárne riešenie vývarov pod priepadmi a výpustmi veľkých vodných stavieb, in: Vodohospodársky časopis 2, 1954, č. 2, s. 139n.; Hydrologické a hydrotechnické výskumné práce pre vodné dielo Slapy na Vltave, in: Technická práca 7, 1955, č. 6, s. 273n.; Vodné hospodárstvo a výstavba vodných diel na Slovensku, in: Naša veda 2, 1955, č. 10, s. 453n., č. 11, s. 494n.; Straty mechanickej energie prepádového lúča na prípadoch vysokých priehrad, in: Vodohospodársky časopis 4, 1956, č. 2, s. 82n.; Smery rozvoje vodní dopravy a plavebních cest v ČSSR, in: Práce ČVUT, řada stavební, 1981, s. 115n.; Hydraulický výzkum vodních děl vltavské kaskády, in: Vodohospodársky časopis 31, 1983, č. 5, s. 498n.

L: P. Gabriel, K osmdesátinám prof. Ing. Dr. J. Č., DrSc., člena korespondenta ČSAV, in: Vodohospodársky časopis 35, 1987, č. 1, s. 99n.; A. Puzan, In memoriam prof. Ing. Dr. J. Č., DrSc., člen korespondent ČSAV, in: tamtéž 37, 1989, č. 4, s. 455n.; ČBS, s. 86; BLS 2, s. 80; Encyclopaedia Beliana 3, Bratislava 2003, s. 13; Tomeš 1, s. 179.

EUDMILA ĐURANOVÁ

ČABELKA, Jozef, * 15. 2. 1910 Holíč (Slovensko), † 6. 7. 1987 Bratislava (Slovensko), metalurg, pedagog
Absolvoval 1928 reálku v Hodoníně, 1928–32 strojní a 1932–34 elektrotechnickou fakultu VUT v Brně. Po roční průmyslové praxi odešel na doporučení prof. K. Rysky a F. Píška do Paříže, kde 1935–37 studoval svařování kovových materiálů a jejich slitin na École supérieure de soudure autogène (ESSA), a této specializaci se následně věnoval celý život. 1937 nastoupil do Báňské a hutní společnosti, aby zavedl výrobu přídatných materiálů ke svařování v Drátovně Bohumín. 1939 vybudoval Elektrodoznu ve Vamberku, kde se stal vedoucím. 1942 byl jmenován mimořádným profesorem Slovenské vysoké školy technické (SVŠT) v Bratislavě. Tam působil až do 1978, na ní 1943 založil a poté vedl Katedru mechanické technologie. 1946 obhájil disertační práci o svařitelnosti měkkých konstrukčních ocelí, v níž rozpracoval zkoušku svařitelnosti. Dosáhl vědecké hodnosti Dr. techn. 1946/47 byl děkanem strojní fakulty, 1948 se stal řádným profesorem, 1956 získal titul DrSc. 1949 založil první postgraduální studium svařování, poté i tváření a fyziky kovů. 1949 vybudoval a vedl nově vzniklý Výzkumný ústav zvaračský v Bratislavě. Financoval jeho první stavbu

z prostředků získaných za vlastní objev tzv. křehkého lomu, vznikajícího v blízkosti svaru, a iniciaci technologie žíhání k eliminaci tohoto jevu. Jako vědec, pedagog a organizátor se zasloužil o vysokou mezinárodní odbornou úroveň tohoto pracoviště. 1961 byl z politických důvodů odvolán z funkce ředitele, 1968 se dočkal rehabilitace.

Patřil ke spoluzakladatelům Slovenské akademie věd (SAV). 1952 se stal členem korespondentem ČSAV, 1953 akademikem SAV a 1953–59 vykonával funkci místopředsedy SAV. Založil Ústav kovových materiálů SAV v Bratislavě (1954), který externě vedl do 1979. Stál také u zrodu Ústavu experimentální metalurgie SAV v Košicích, který vznikl 1956. Do důchodu odešel 1981. Dodnes vycházejí Č. iniciované česko-slovenské časopisy *Svarovanie* (později přejmenovaný na *Zváranie-Svařování*) a *Zváračský sborník* (dnes *Kovové materiály*). Č. se specializoval kromě běžných způsobů svařování např. na svařování pod vodou nebo svařování odlitků. Věnoval pozornost také nekonvenčním oblastem metalurgie a technologie, např. plazmovému tavení, mikrometalurgii, výrobě kovových prášků a zirkonu, planetovému válcování, lepení plastů aj. Zabýval se i výzkumem a přípravou vysoce pevných materiálů vznikajících účinkem energetických polí nebo usměrněné krystalizace. Napsal asi 100 odborných článků (některé z nich jako spoluautor), 57 původních vědeckých studií, 14 knižních monografií a vysokoškolských učebnic. Získal 28 patentů a autorských osvědčení u nás i v zahraničí. Jako pedagog vychoval generaci odborníků strojírenské technologie a fyzikální metalurgie. Č. se stal iniciátorem členství Československa v Mezinárodním svářečském ústavu IIW (International Institute of Welding) v Londýně a 1960–61 byl členem jejího prezidia, 1964–69 pak i členem prezidia mezinárodní společnosti Iron and Electron Beam Science and Technology v New Yorku, členem Societě des Ingenieurs Soudage v Paříži a Institute of Metals v Londýně. Získal také řadu významných ocenění, mj. 1960 čestný doktorát na Vysoké škole technické pro svařování (Technische Hochschule für Schweissmaschinenbau) v Magdeburgu, pamětní medaile dalších vysokých škol, státní vyznamenání Za vynikající práci a Řád práce i mezinárodní cenu pro vědu Nadace obilového svařování J. F. Lincolna v USA. Za celoživotní dílo dostal 1997 Řád Ludovíta Štúra in memoriam. Na Č. počest začal Výzkumný ústav zváračský od 1989 udělovat pamětní medaili nesoucí jeho jméno jako nejvýznamnější ocenění za výsledky výzkumů ve fyzikální metalurgii, svařitelnosti kovů, užitečných vlastností svarových spojů, svařovacích procesů, technologií, přídavných materiálů a zařízení.

D: výběr: Metalografia, Bratislava 1945; Pájení plamenem, 1947; Povrchové kalení plamenem, Bratislava 1948; Rezanie kyslíkom, Bratislava 1948; Metalurgická svařitelnost mäkkých konštrukčných ocelí, Bratislava 1948; Náuka o materiáloch (s Š. Horváthem), Bratislava 1950; Odporové sváranie, Bratislava 1953; Výroba konštrukcií povliekaných a plátovaných nehrdzavejúcou oceľou, Bratislava 1953; Schweissbarkeitsprüfung, Bratislava

1956; Skúška zvariteľnosti, Bratislava 1957; Vplyv kyslíka na húževnatosť a starnutie ocelí, Bratislava 1958; Mechanická technológia (s kol.), Bratislava 1967; Zvariteľnosť kovov, Bratislava 1968; Vysokopevné materiály, Bratislava 1970; Schweissbarkeit von Stahl mit hoher Festigkeit, Bratislava 1971; Zvariteľnosť kovov a zliatin, Bratislava 1977; Výroba kompozitných materiálov, Bratislava 1977.

L: Čestná uznání ÚV ČVTS – společnosti slévárenské udělena (Akademik J. Č.), in: Slévárství 23, 1975, č. 7, s. 283; J. Adamka, Akademik J. Č., sedemdesiatročný, in: Zváranie 27, 1980, č. 2, s. 33n.; Blahoželáme k Radu práce, in: Technická práce, 1980, č. 6, s. 61; Akademik Č. 75-ročný, in: Kovové materiály 23, 1985, č. 2, s. 256; Akademik prof. dr. Ing., Ing. ESSA, dr. h. c. J. Č., DrSc., sedemdesiatpäťročný, in: Zváranie 32, 1985, č. 3, s. 95; Za akademikom J. Č., in: tamtéž 34, 1987, č. 10, s. 290; J. Adamka, Za akademikom J. Č., in: Kovové materiály 25, 1987, č. 25, s. 758n.; L. Mráz, Prezident SR vyznamenal profesora J. Č. in memoriam, in: Zváranie-Svařování 44, 1997, č. 12, s. 286n.; Zakladatel ústavu Prof. Ing. Ing. ESSA, Dr. h. c. J. Č., DrSc., in: V. Uher, Zváranie – náš život, Bratislava 1999, s. 12n.; BLS 2, s. 81 (se soupisem díla a literatury).

P: Slovenská technická univerzita Bratislava (kde soupis díla, fond J. Č.); archiv rodiny (syn doc. ing. Dušan Č., Bratislava).

JAN HUČKA, MARIÁN MURGAŠ

ČABLA, Bohumil, * 17. 4. 1926 Nový Hrozenkov, † 5. 12. 1993 Nový Bor, sklářský výtvarník, pedagog

Vyučil se 1944 malířem skla v podniku Českomoravské sklárny v Karolince u Vsetína. 1945–47 navštěvoval oddělení malování a leptání skla na Odborné škole sklářské v Novém Boru, 1948–50 byl mimořádným posluchačem Palackého univerzity v Olomouci u prof. Jana Zrzavého. 1951–53 pracoval jako malíř skla ve sklárně n. p. Borokrystal a 1954–57 jako návrhář skla v n. p. Borské sklo v Novém Boru. 1957–86 byl odborným učitelem v oddělení tvarování, leptání a malování skla na Střední uměleckopřemyslové škole sklářské v Kamenickém Šenově. Ve volné tvorbě navrhoval zejména foukané vázy, dekorativní lahve a v huti ručně tvarované plastiky, které inspirovala lidová sklářská činnost konce 19. století (označované ve sbírkách Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou jako *Figura B*, 1968–69). Z obecného hlediska sklářské tvorby byly významnější jeho dekorativní vázy, talíře a mísy zdobené malováním, leptáním či pískováním. U malovaného skla experimentoval s užitím řady tradičních i méně obvyklých technik. Své práce prováděl samostatně nebo ve spolupráci se sklárnami v Novém Boru a v Karolince. Od 1970 tvořil s architektky a s výtvarníkem Karlem Rybáčkem dekorativní stěny a svítidla do společenských interiérů. Byl členem Sklářského sdružení při Unii výtvarných umělců, liberecké Unie výtvarných umělců a Glass Fora v Novém Boru. 1960 získal čestné uznání na XII. Triennale di Milano v Miláně, 1977 diplom Kunstsammlungen der Veste Coburg, Coburger Glaspreis '77.

D: samostatná výstava: Sklářské muzeum, Nový Bor 1986; skupinové výstavy: EXPO '58, Brusel 1958; Československé sklo, Moskva 1959; EXPO '67, Montreal 1967; Současné české sklo, Mánes, Praha 1970; Umělecké sklo 1977, Praha 1977 ad.; zastoupení ve sbírkách: Corning Museum of Glass, New York; Steinberg Foundation, Vaduz; Glasmuseum, Frauenau; UPM

Praha; MG Brno; Sklářské muzeum (SM) Liberec; Muzeum skla a bižuterie Jablonec n. N.; SM Nový Bor; SM Kamenický Šenov ad.

L: D. Šindelář, *Současné umělecké sklo v Československu*, 1970; A. Langhamer, B. Č. *Sklo 1956–1986*, 1986 (katalog výstavy); týž, B. Č. – Ein Lehrer und Künstler, in: *Glasrevue* 42, 1987, č. 6, s. 18n.; týž, *Legenda o českém skle*, 1999; S. Petrová, *České sklo*, 2001; H. Ricke (ed.), *Czech Glass 1945–1980. Glass in an Age of Adversity*, Düsseldorf – Köln 2005; SČSVU 1, s. 286; NEČVUD, s. 147.

MILAN HLAVEŠ

ČACKÁ, Marie (vl. jm. *Františka Svobodová*), * 9. 3. 1811 Praha, † 18. 3. 1882 Praha, básnířka, překladatelka

Byla dcerou obrozeneckého spisovatele, lexikografa a profesora akademického gymnázia v Praze Františka Jana Svobody (1778–1864). Na veřejnosti vystupovala také pod jménem Františka Bohunka Svobodová, po provdání Františka Bohunka Pichlová.

Vzdělání se jí dostalo v pražských vlasteneckých kruzích, navštěvovala sebevzdělávací kroužek vlastenek, vedený Bohuslavou Rajsou, od 1839 vůdčí osobností kroužku společnosti českých dívek. Č. byla posluchačkou přednášek K. S. Amerlinga, kterého Rajsá pro společnost angažovala. V té době začala Č. používat vlasteneckého jména Božislava. Počátkem 40. let vyučovala ve vzdělávacím ústavu pro české dívky v Praze.

Psala drobnou sentimentální lyriku v písňové formě (zejména ukolébavky). Od 1838 předával její verše jako dílo neznámé básnířky, skrývající se pod pseudonymem Marie Čacká, časopiseckým redakcím (zejména *České včele*) Josef Bojislav Pichl. Spolu s Č. vytvořil dojem, že se jedná o mladou talentovanou venkovskou básnířku z Podbrdská. Mystifikace, jež tím vznikla, vyhovovala dobové touze vlastenecké společnosti po originální ženě-poetce, která by byla stvrzením významu novodobé české literatury. Vlastenecká společnost vytvořila kolem tajemné Č. mýtus jedné z nejuznávanějších českých žen-básnířek. Č. své verše kromě *České včely* 1838 (cyklus *Vesnické písně*) a *Květy* (1838 cyklus *Matčiny písně*) publikovala v Tylově almanachu *České besedy* (1842, pod pseudonymem Marie), 1843 v almanachu *Pomněnky*, ve *Věnci* (1843–44) aj., její básně byly 1843–44 zhudebněny, mj. F. Škroupem. Současně tiskla další básně pod občanským jménem či pod svými obecně známými pseudonymy (např. Bohunka Svobodová, Božislava). Moment mystifikace dostoupil vrcholu uveřejněním zprávy, podle níž nadějná česká autorka Č. předčasně zemřela (1844 *Květy* otiskly informaci o její smrti, V. B. Nebeský hodnotil „posmrtně“ její dílo, básnířka Vlastimila Růžičková napsala patetickou báseň *Nad hrobem M. Č.*). Očividně se tehdy Č. již chtěla z mystifikace vyvázat: počátkem 1845 se provdala za J. B. Pichla (1813–1888). Od 1845 do jara 1848 s ním žila v Pardubicích, pak do 1854 v Praze, kam byl její manžel nucen utéct. Pichl, jemuž byla poté v Praze pro politickou nespolehlivost odňata koncese na vydávání *Včely*, musel odejít jako hutní lékař do Kladna

(1854–61). Odtud se rodina po Pichlově přeložení přestěhovala do Nýřan u Plzně. Do Prahy se Č. natrvalo vrátila 1864, kdy byl její manžel jmenován správcem chudobince u sv. Bartoloměje. Jejich syn Bohuslav Pichl působil potom 1876–80 jako redaktor v *České včele*, kterou jeho otec obnovil. Na všech místech se Č. podobně jako její manžel účastnila společenského života, soustřeďovala kolem sebe měšťanské dívky, které vyučovala francouzštině a národně je uvědomovala, nadále se věnovala překládání francouzské prózy (Ch. Reybaud, J. N. Bouilly).

Odhalením pravého jména „selské básnířky“ M. Č. a zprávou o chystaném vydání jejích básní, oznámeném v *Květech* 1846, ztratila Č. sympatie řady vlastenců a vlastenek, zejména Boženy Němcové a Bohuslavy Rajske (Antonie Reissové, provd. Čelakovské). Tematicky rozšířený souhrn svých básní vydala knižně pod názvem *Písně až 1857*.

L: N. N., (M. Č. zemřela), in: *Květy* 11, 1844, s. 104; V. B. Nebeský, Několik slov na památku M. Č., in: tamtéž, s. 351; J. B. Pichl, Vlastenecké vzpomínky, in: *Česká včela*, na pokračování 1876–80 (knižně 1936, uspoř. M. Hýsek, s. 252n.); nekrolog: F. Čenský, M. Č., in: *Osvěta* 12, 1882, č. 5, s. 472n.; F. Bayer, *Stručné dějiny literatury české*, 1887, s. 144; *Patery knihy plodů básnických* (ed. F. Bílý), 1892, s. 104; F. Bačkovský, *Přehled písemnictví českého doby nejnovější*, 3. vyd. 1899, s. 37; J. V. Neudoerfel, *Stručné nástiny životopisné spisovatelů zastoupených v Čítankách pro školy obecné i měšťanské*, 1906, s. 15n.; *Vybrané spisy Karla Sabiny*, sv. 3, d. 2 (ed. J. Thon), 1912–16, s. 62, 453; V. Kučerová, *K historii ženského hnutí v Čechách*. Amerlingova éra, 1914, s. 48; J. F. Urban, *Úvodím Mže*, 1946, s. 90; O. Pospíšil, *Spisovatelé beletristé Pardubic a pardubického kraje*, 1948 appendix, s. 33; J. Neruda, *Podobizny* 2, 1951–57, s. 292n.; J. V. Frič, *Paměti* 3 (ed. K. Cvejn), 1957, s. 86, 563; *Dějiny české literatury* 2. Literatura národního obrození (ed. F. Vodička), 1960, s. 605; J. Vopravil, *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*, 1973, s. 1061 (pod Pichlová, Františka Bohunka); ra (V. Viktora), *Obrozenecká mystifikace. K 100. výročí úmrtí M. Č.*, in: *Pravda* (Plzeň) 23. 3. 1982, s. 5; *LČL* 1, 274n.; V. Macura, *Příběh encyklopedie dam*, in: *Tvar* 9, 1998, č. 4–5, s. 1n.; *Encyklopedie budečských panen* (ed. V. Macura), 1998; M. Klimpl, *Lékař a buditel J. B. Pichl*, in: *Knihy o městě Pardubice* (ed. D. Broncová), 1999, s. 197; P. Kovařík, *Ještě dnes někdo pochybuje, že Babičku napsala Němcová?*, in: *Zemské noviny* 15. 8. 2001, s. 12; týž, in: *Literární mýty, záhady a aféry: otazníky nad životy a díly českých spisovatelů*, 2003, s. 38n. (kde připojen i medailonek Č.); J. Stráníková, *Proměny postavení spisovatelek v literatuře národního obrození*, in: *Literární archiv: Ztěžklá křídla snů. Ženy v české literatuře*, sv. 35/36, 2003–04, s. 39n.

P: Biografický archiv ÚČL Praha.

MARCELLA HUSOVÁ

ČÁDA, František, * 6. 4. 1865 Praha, † 14. 12. 1918 Praha, filozof, pedagog, odborný spisovatel

Základní a střední vzdělání získal v rodišti, kde pokračoval i v univerzitním studiu filozofie a klasické filologie. Těmto oborům se věnoval po celý život profesionálně. Koncem 80. a počátkem 90. let vystřídal jako učitel několik pražských gymnázií, poté přednášel na české univerzitě. 1896 se habilitoval a stal se soukromým docentem, 1905 byl jmenován mimořádným a 1912 řádným profesorem filozofie. Výrazně přispíval od 1900 k vytváření odborné terminologie i k rozvoji domácího filozofického myšlení jako redaktor měsíčníku

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.